

Literaturanmeldelser.

Danske Søkort af Jens Sørensen 1646—1723.

Med dansk og engelsk Tekst paa Carlsbergfondets Bekostning udgivne af Johannes Knudsen. København (F. Hendriksens Reproduktions-Atelier) 1916.

En dygtig eller snarere genial, men tillige en sær og umædgorlig Mand var Jens Sørensen, der begyndte i Sølvitsborg i Blekinge som Købmand og Skipper, og endte som den danske Konges »Land- og Søkortsdirektør«, en Stilling, der dog ikke hindrede ham i under »den store nordiske Krig« paa sine gamle Dage at komme i Nød og Gæld.

1689 fik Jens Sørensen, der efter den skaanske Krig havde bosat sig i Køge, af Kongen det Hverv at gøre ny Søkort, og fra Regeringens Side blev der bragt betydelige Ofre for at fremme hans Virksomhed. I flere Aar stilledes et Skib til hans Raadighed, foruden at han foretog Rejser langs Kysterne, under hvilke Rejser de lokale Myndigheder havde Ordre til paa enhver Maade at støtte hans Arbejde. Paa den Maade lykkedes det ham virkelig i Løbet af sin Levetid at skabe ikke blot et nyt og overraskende rigtigt Billede af hele Landets Kystomrids, men ogsaa et nyt og fortrinligt Søkort over alle vore udviklede Farvande.

Før den Tid var man endnu for de dansk-norske Farvandes Vedkommende henvist til fremmede Søkort, især hollandske. Disse var dog yderst mangelfulde, ikke alene hvad Farvandstegningen men ogsaa hvad Kystomridsene angaar. Nøjagtige Landkort eksisterede imidlertid endnu ikke over Danmark, selv om Lavremberg's og Johannes Mejers's kartografiske Arbejde havde betegnet noget Fremskridt paa dette Omraade. Derfor maatte Jens Sørensen begynde med at konstruere et forbedret Billede af hele Landets Kystomrids.

De Resultater, han naaede, er saa meget mere beundringsværdige, som han i Virkeligheden kun havde en saare ringe videnskabelig Ballast og dernæst var nødsaget til at arbejde hastigt og med Anvendelse af meget simple Metoder og Redskaber. Sine Søkort tegnede han som Platkort, og Grundlaget for deres Konstruktion er udelukkende Kompaspejlinger og Maaling eller Gisning af Distancer. Med sin praktiske Sans, store Energi og ejendommelige personlige Anlæg for Opgaven naaede han imidlertid ud over sin Samtid, og et levende Indtryk heraf faar man ved at studere de 20 Tavler

med ialt 26 Kort, der udgør den foreliggende Publikation. Disse Søkort overgaar — trods Manglerne med Hensyn til Projektion og Gradering — langt Datidens andre Søkort over vore Farvande og er meget bedre end de Kort, som Søfarten endnu længe maatte nøjes med.

Desværre blev Jens Sørensens Søkort nemlig aldrig udgivne. Selv androg han flere Gange Regeringen om Tilladelse til en Udgivelse; men Hensynet til Statens Sikkerhed, idet man ved en Offentliggørelse frygtede at forraade Hemmeligheder, der kunde blive af Vigtighed for Rigets Forsvar, blev det herskende. Derfor blev hans Søkort bevaret i Admiralitetets Gemmer til Brug for Orlogsflaaden, medens de slet ikke kom de danske og norske Koffardskibe til Nytte.

Det er da første Gang, at disse 200 Aar gamle Kort lægges frem for Offentligheden som et literært Minde over den ellers forglemte Jens Sørensen. Æren for denne Udgivelse tilkommer Magister Johannes Knudsen, der allerede har gjort sig fortjent gennem en hel Række Kartografi-historiske Arbejder angaaende Danmark og de omgivende Farvande. En Redegørelse for Jens Sørensens kartografiske Virksomhed er forfattet af Udgiveren, medens den indledende Biografi skyldes I. Estrup. Den smukke og veludstyrede Publikation, der fremtræder i et meget stort Format, er kun trykt i 65 nummererede Eksemplarer. Eet savner man imidlertid: et Portræt af Jens Sørensen; men maaske eksisterer der ikke noget saadant.

H. P. Steensby.

Forskninger och Äventyr i Sydamerika av Erland Nordenskiöld. Med 271 Illustrationer. Stockholm, Albert Bonniers Forlag, 1915. 8°, 597 S.

Dette Værk, der giver Hovedresultaterne af Forfatterens og hans Hustrus Rejser og Forskninger i Bolivia i 1913—14, er af meget betydelig Interesse for Studiet af Indianerstammerne i Sydamerika og danner et snuukt Supplement til de mange af E. N. tidligere publicerede Arbejder. E. N. har som bekendt udført adskillige Rejser imellem Sydamerikas Indianerstammer, og de er alle gaaet ud paa at skaffe etnografiske, arkæologiske og etnologiske Detailoplysninger. Han har arbejdet med stor Energi og er gaaet systematisk frem i sine Undersøgelser, hvoraf Resultatet da